

Exemplets makt - direkta aktioner skapar symbolik

Här analyserar jag med hjälp av symbolteori hur politiska aktioner som direkt förverkligar lösningar får symbolisk kraft. Symboliken gör att aktionen överskrider sig själv. Symboliken skapar sig ett liv bortom den lokala politiska kontexten. Symbolteori visar på möjligheter som överskrider problemen med att sprida och dela information.

Symbolisk är något i sig och samtidigt överskrider det sig själv. Med [symbolisk aktion](#) menar jag att den faktiskt förverkligar något, och att detta materialiserande överskrider aktionen och skapar värde utanför aktionen. En symbolisk aktion är inte sig själv nog. Den överskrider sitt eget förverkligande. Symboliska aktioner förverkligar samtidigt som de överskrider sitt förverkligande. I vardagsspråket kallar vi det för exemplets makt.

Ett annat sätt att se på aktioner är att de är tecken, snarare än ett förverkligande, att de bara pekar på något annat, något framtida mål. Detta framtida mål som inte förverkligas i aktioner förklaras kanske i ett flygblad eller pressmeddelande.

Symbolik är direkta aktionens överskott på mening

Jag menar att det är avgörande att skilja på symboler och tecken. Symbolik är samtidigt direkthet. Tecken är främst indirekta, exempelvis bokstäver, som pekar ut något annat än sig själv. Symbolik är något i sig medan ett tecken främst betyder något. De betyder något annat än sig själv.

Ibland skapas en övertro på banderoller och flygblad. Men tecken som används i aktioner behöver symboliken i förverkligandet för att få styrkan att materialisera. Tecknen förstås men utan symboliken sätter tecknen sig inte i magen. De har svårt att förkroppsligas.

Aktioner som bara fungerar som tecken etablerar inte nya mönster, nya system eller nya samhällen. De senaste åren skapar informationsöverflödet till och med

stress och orkeslöshet. Vi behöver skydda oss från flödet av tecken. Förslaget här är att fokusera på att genomföra och experimentera med lösningar. Detta blir inte bara direkt aktion, beroende på hur det utförs skapas överskott på mening. Symbolik. Aktionens symbolik etablerar ett nytt sätt att handla även utanför den lokala situationen.

Symboler om de inte är urvattnade är arga, hoppfulla, förtvivlade, engagerade, sorgsna eller tillitsfulla. Symboler kopplar ihop historia, berättelser, kulturer, känslor, intellekt. Det går därför inte att kontrollera dem. De har inte bara överskott på mening, de överskrider dessutom kontroll och snäva definitioner. Det är symboliken som ger den politiska aktionen kraften att materialisera. Att bli till.

Förverkligandet, exemplets makt, materialiserandet, förkroppsligandet skapar överskott på mening. I så fall behöver politiska aktioner bli mer kroppsliga och direkta. För att bli verkliga behöver de förverkliga, de behöver naivt börja förverkliga sina mål. Denna direkta naivitet blir det realistiska. Realistiska i betydelsen realiserande.

Vad förverkligar politiska aktioner?

Ovan har jag försökt skapa en radikal skillnad mellan direkta aktioners symboliska överskridande kontra information och budskap. Indirekta aktioner hänvisar till något helt annat än det som utförs. Men låt oss nu istället undergräva denna klyfta och visa hur direkta aktioner är indirekta och indirekta aktioner är direkta. Alla politiska aktioner, även flygblad och banderoller, har direkta egenskaper som överskrider sig själv samt mer indirekta egenskaper, vilka pekar på något annat bortom.

För att analysera flygbladets direkta symbolkraft kan det vara en hjälp att ignorera de tecken som står på flygbladet. Att skriva och dela ut flygblad är att förverkliga yttrandefriheten. Och yttrandefriheten överskrider yttrandet. Det får symbolisk kraft som både sprider sig samt även drar till sig folk. Flygblad bjuder in till att yttrande-rörelser. Ifall denna symbolkraft drar till sig folk byggs rörelser som yttrar sig i olika frågor. Den institutionella yttrandefriheten återskapas på så sätt. Ifall detta sprider sig fokuserar allt fler rörelser på att yttra sig.

Yttrandet mångfaldigar sig innovativt och producerar fler sätt att yttra sig: banderoller, uttalanden, pressmeddelanden, mejl, sociala medier, politiska tal och föredrag. Risken är dock att andra typer av förverkliganden – förutom just yttrandefrihet – trängs undan av yttranderörelser.

Direkta symboliska aktioner

När miljöaktivister proppar igen avloppsrör som släpper ut farliga gifter, är aktionen lätt att ta till sig och förstå, både om man är för eller mot gifter. Aktionen missförstås sällan. Detta rör måste proppas igen. Eller inte.

Att bara dela ut flygblad framför det miljöförstörande företaget förverkligar och bekräftar den rådande yttrandefriheten. Den rena protesthandlingen bekräftar också det gängse synsättet att det endast är företaget eller politikerna som har makten att stoppa utsläppet.

Politiska aktioner förverkligar sig själva och detta förverkligande blir en inbjudan. Ifall denna inbjudan är inbjudande kan det få folk att lämna en ordning och hoppa över till en ny ordning. Lämna ett system för att börja använda ett nytt handlingssystem.

Förverkligande och misslyckande

Nyligen besökte jag ett solidaritetsprojekt i Guatemalas regnskog som leddes av amerikanska urinvånare och utländska solidaritetsarbetare tillsammans. Beslut togs i ett råd med hjälp av konsensus, enighet. Praktiska behov och problem behandlades med argument och motargument, tills man hittade vad som sågs som den bästa lösningen. Projektet högg bland annat ner regnskog för att få virke att bygga ut skolan och en klinik. Efteråt planterade man tillbaka regnskogen.

När jag såg hur man praktiskt försökte lösa olika konflikter kunde jag känna ända ner i magen de komplicerade spänningarna mellan fattigdom och ekologi, mellan byarna, mellan män och kvinnor och mellan västerländskt tänkesätt och byarnas behov. Här var det inte bara snack och ideologi; försöket att förverkliga olika ideal därinne i regnskogen, att tillsammans materialisera idéerna, påverkade mig och min kropp, mitt sätt att handla och röra mig, mer än vad bokstäver, tecken, böcker eller protester skulle kunna göra.

Urinvånarnas och solidaritetsarbetarnas diskussioner och beslutsmöten hölls långt ifrån politiska palats, långt ifrån de som vi utpekar som makthavare i världen.

Återinsätta makten

En protest vid eu-parlamentet i Bryssel eller vid riksdagshuset i Stockholm är ett uttryck för att människorna vill att makthavarna ska lösa deras problem. Snälla, fixa detta åt oss. Protesten är ett förverkligande av nationalstatens maktstruktur, protesten pekar ut och konstruerar vilka som har makt, och vilka som ska göra jobbet åt oss. Makten behöver protesten. Utan protesten tappar makthavarna sin makt. Protestens direkta symboliska kraft blir alltför ofta att stärka makten samtidigt som det indirekta budskapet i pressmeddelandet, tecknens riktning, pekar på någon orättvisa. Handling och budskap pekar åt olika håll.

Om den borgerliga revolutionen mot feodalväldet och kungaväldet hade nöjt sig med protester hade vi fortfarande haft feodalism, vi hade bott på landsbygden och protesterat mot någon feodalherres beslut. Nej, istället ignorerade man feodalherrarna eller kungen och byggde upp städer, parlament och domstolar, parallellt med kungadömet eller utanför feodalherrarnas domäner. Till slut förlorade kungen sin makt, kanske avskaffade man kejsaren som i Frankrike eller så struntade man i vad kungen tyckte så som i Sverige.

Borgerliga revolutionen

Den borgerliga revolutionen var strategiskt genialisk. Städerna var borgerliga öar där man hade tid att experimentera fram ett effektivare system än feodalismen. Men städerna var inte isolerade system. Städerna handlade med både bönder och feodalherrar. Feodalismen finansierade alltså delvis den borgerliga revolutionen. Men inte skulle feodalherrarna på begäran skapat den borgerliga kapitalismen åt borgarna.

Även taktiskt har de borgerliga kapitalisterna varit genialiska. En konsument köper inte grisen i säcken, konsumenten vill se varan eller åtminstone ett prov, ett exempel. En konsument vill klämma och känna, eller åtminstone se en bild av varan. Varje kapitalist får sin makt ur direkta aktioner, genom att erbjuda faktiska produkter och tjänster. Börserna rasar hos de företag som bara

snackar, som aldrig har något att erbjuda.

Den som radikalt vill förändra någon del av samhället måste visa på fungerande exempel på vad hon och han vill. Låt aktionen vara en avspegling av aktionens mål, av det samhälle vi vill ha, då är det lättare att ta till sig aktionen, då sätter sig aktionen i kroppen, vi känner den direkta kraften ända ner i magen. Vi kanske blir förbannade men det är svårt att ignorera en tydlig direkt aktion.

Per Herngren

2001, version 0.52

Referens

Paul Ricœur, *The Symbolism of Evil*, New York: Harper and Row, 1967 (original 1960).

Paul Ricœur, *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning*, Fort Worth: Texas Christian University Press, 1976.